

ЕТНО-МОТИВИ І КЛАСИЧНІ ФОРМИ В КОСТЮМІ: СВОБОДА ПЕРЕВТІЛЕНЬ І МЕЖІ СТИЛЮ

Кротова Тетяна Федорівна

Київський університет імені Бориса Грінченка

М.Київ

Зближення і взаємопроникнення різноманітних етнічних культур у моді спричинило виникнення численної кількості нових форм костюма, фактурних і кольорових поєднань, образних і стильових рішень. Незгасаюча актуальність питань етнодизайну обумовлюється необхідністю збереження національної ідентичності і шанування традицій, а також необхідністю поглиблення вивчення національних культур – нашої країни і світу, зокрема у контексті сучасного моделювання одягу.

Дослідженню впливу традицій народного костюма, національної культури на моду ХХ ст., розгляду прийомів використання традиційних рис народного мистецтва російськими і європейськими модельєрами у створенні модного костюма присвячені праці російських вчених Г. Горіної, Т.Козлової, Н.Мерцалової, Н.Калашнікової та ін. Становленню самобутнього фольк-стилю в Україні сприяла не лише творчість талановитих дизайнерів, а й діяльність етнографів, мистецтвознавців З. Васіної, Т. Кари-Васільєвої О. Косміної, Т. Ніколаєва, М. Селівачова, Г.Стельмащук, З. Чегусової та ін., монографії й альбоми котрих репрезентують українське декоративно-прикладне мистецтво, а також традиційне вбрання у всьому багатстві образного, фактурно-кольорового, орнаментального, тонально-ритмічного різноманіття.

Метою даної статті є аналіз модних тенденцій українського і світових подіумів у вузькому і маловисвітленому аспекті: щодо особливостей поєднання етнічних мотивів з класичними формами у костюмі, а також аналіз

художніх прийомів і методів досягнення гармонійної єдності й цілісності у створених образах.

В історії костюма ми бачимо безліч прикладів, коли національний костюм і культура в цілому були потужним джерелом натхнення для модельєрів. Культура Сходу і Росії, що були репрезентовані у Парижі 1909 р. під час гастролей російського балету С. Дягілева, сподвигли видатного французького кутюр'є П. Пуаре на створення комплектів із шароварами, перетворення тюрбанів, а також привнесення елементів російського костюма у європейській. Про захоплення одягом інших культур та адаптацію її елементів у сучасну йому моду кутюр'є писав у своїй книзі «Вдягаючи епоху»: «Я також побував у Кенсингтонському музеї, де зібрані скарби Індії. ...більше за все мене вразила колекція тюрбанів. До неї додавалися докладні пояснення, як намотувати тюрбан і закріплювати його на голові... На моє прохання директор музею дозволив мені попрацювати із цими дивовижними експонатами... А всього через кілька тижнів усі паризькі модниці ганялися за нашими тюрбанами» [4, 228].

Вплив російської культури простежується у творчості Г. Шанель. Це проявилось у використанні простих бавовняних тканин, хутра, а також вишивки, якою у її модному будинку займалася російська княжна Марія, перебуваючи у вигнанні у Парижі після подій 1917 року. «...Марі створила для себе щось нове – 5 лютого 1922р. її вишивка вперше стала головною родзинкою весняної колекції Шанель. ...у моделях Шанель явно простежувалися освячені часом російські мотиви. Вона на свій лад переробила сорочку (національну вишиту блузу), ротонду (пальто простого крою із оздоблення з тасьми або сутажу..., використала хутрову оторочку» [3, 142-143].

Ів Сен Лоран у 1967 р. створює колекцію «Afrikan Look», екзотичні наряди якої увібрали орнаментальну колористику та своєрідність декору африканського континенту [1, 564-567]. Основу суконь складає шовк саржевого переплетення з набивним візерунком рослинних мотивів з

рожевих, жовтих, червоних, зелених, чорних кольорів. Головне багатство колекції – вишивка окремих деталей або цілої сукні дерев'яними, скляними бусинами, металевими нитками, морськими раковинами, бісером, загостреним подібно до звіриних кликів.

У 80-х рр. ХХ ст. особливим явищем у модному світі стала творчість японських модельєрів І. Міяке, Й. Ямамото [1, 640-647]. Ними було поєднано японське традиційне мистецтво костюма із європейським кроєм, в результаті утворилися неповторні оригінальні форми костюма.

Колекція К. Лакруа 1987р. мала назву «Прекрасна Арлезіанка» і вводила до культурних традицій і мистецтва костюма батьківщини модельєра – області Камарг на півдні Франції і відрізнялася великою кількістю яскравих кольорів і візерунків.

У 2004 р. на тижні високої моди у Парижі Д. Гальяно представив колекцію, що надихалася єгипетськими традиціями. Її основу складала сукні-футляри з об'ємними подолами, комплекти з палантинами і накидками. Кутюр'є використав різноманітні способи драпірувань, геометричні принти із орнаментами і зображеннями фараонів.

Істотним є досвід використання народних традицій у дизайні одягу українськими модельєрами, такими як Р. Богуцька, Л. Пустовіт, О. Караванська, І. Каравай та ін. Спостерігаючи за розвитком національних мотивів в колекціях цих дизайнерів, слід повністю погодитися із висловлюванням М. Мельника про те, що «...на сучасному етапі традиція, проходячи через фільтр індивідуальної свідомості художника і адаптуючись до вимог часу, перетворюється у нову художню якість, що відбиває народну філософію, розуміння доцільності і краси» [6].

Отже, використання етнічних традицій у дизайні одягу з окремих проявів початку ХХ ст. у другій половині століття на тлі широких можливостей паралельного існування різноманітних субкультур, модних стилів і течій, сприяло утвердженню окремого самостійного стилю «фольк». Як бачимо з проаналізованих прикладів, дизайнери використовували

різноманітні методи: метод цитат, аналогій, стилізацію за допомогою виразних можливостей вишивки, принтового друку. За основу розробок часто бралися характерний крій, властивості і фактура тканини, декор, композиційні принципи та інші складові художнього образу.

Стиль «фольк» займає помітне місце у модному просторі як самостійний, а також у синтезі з іншими стилями і підстилями моди. Надзвичайно виразно етнічні мотиви поєднуються з такими стилями, як романтичний, «фентезі», «джинсовий». Одяг, виконаний з використанням етнічних мотивів, характерний використанням автентичних прийомів у декоруванні, оздобленні (вишивка тасьмою, стрічками, використання мережива, гладко офарбованих і набивних тканин, запозиченням особливостей форми, декору, орнаментальних композицій). Композиційне розташування декору як правило також відповідає характерним традиціям: в області ворота, вдовж подолу, головних швів, у верхній і нижній частині рукава. Національні строї відрізняються багат шаровістю, характерними регіональними смаками у комбінаціях тканин, і ці принципи також широко використовуються у сучасних перетвореннях.

Носієм такого одягу найчастіше є молодь, люди середнього віку використовують його у якості одягу для відпочинку або окремих заходів, де одяг з етно-мотивами буде доречним. А як бути тій категорії споживачів, для якої у повсякденному одязі обов'язковим є діловий дрес-код? Невміле використання навіть окремих елементів фольк-стилю не підтримає іміджу серйозного партнера. Утім, дуже часто ділові стосунки вимагають посилення комунікативних функцій костюма адже, як зазначає О.Косміна, «...будь яке традиційне вбрання виокремлює людину зі світу навколишньої природи, несе закодовану інформацію про свого власника та його місце у соціальній структурі суспільства» [2, 2]. Постає питання образного вирішення костюма на основі синтезу класичного стилю та етнічних мотивів. Таке поєднання можна без перебільшення назвати найскладнішим проявом взаємопроникнення двох стилів: етнічного – котрий передбачає безмежне

поле для перетворень, і класичного – що має суворо визначені рамки і відповідний етикет носіння. У такий спосіб консервативність, універсальність, стриманість і практицизм класики будуть збагачені проявами приналежності до тієї чи іншої етнічної культури.

Проаналізуємо прийоми поєднання цих двох стилів у творчості українських та зарубіжних дизайнерів.

Один із сміливих експериментів належить Михайлу Вороніну – «...спробувати зруйнувати стереотипи у моді і показати як елегантно і красиво будуть виглядати українські вишиванки і шаровари разом із смокінгом» [5, 147]. Показ колекції «Кураж» відбувся у 2005р. під музику відомого українського гурту «Воплі Водоплясова». Наприкінці показу, після легких костюмів, костюмів і пальт із твіду, відбулося театралізоване дійство, серед якого глядач побачив скорочені смокінги у комплекті з вишиванками і брюками, форма яких наслідувала форму українських шаровар – розширені донизу, а в окремих комплектах шаровари зберегли свою форму (Іл.1, 2). Чи залишилися класичні форми смокінга незмінними у поєднанні з етнічними формами? Ні, форми смокінгів зазнали майстерної корекції: вони були скорочені, мали чітку пряму лінію по низу із загостреними кряями, незмінними лишилися лінія плеча, загострені форми лацканів, помірне облягання. Брюки – в основі мають класичний крій, але видовжуються і розширюються донизу – тим самим поєднуючи риси двох елементів – традиційних брюк і шаровар. Сам Михайло Воронін так коментував результати показу: «Шаровари в комплекті зі смокінгами справили фурор. Смокінги з вишиванками – зірвали шалені оплески. Мета була досягнута. Мода на комбінування сучасного і етнічного одягу пішла у народ» [5, 149].

1

2

Іл.1,2 Комплекти смокінга з вишиванкою і шароварами з показу колекції «Кураж» М.Вороніна, 2005р.

Весняна колекція Л. Пустовіт, показана в рамках Ukrainian Fashion Week-2013, мала назву «Urban Mosaic» [10]. Головними виразними елементами колекції стали принти з геометричними прямими і косими хрестами, зірками і ромбами, запозичені з орнаментів народної вишивки Поділля. Мозаїчні вкраплення поєднуються із лаконічними силуетами і однотонними поверхнями тканини. Хоча основу колекції складають шовкові сукні і комплекти з вовни, серед них виділяємо модель, що характерна майстерним поєднанням «фолька» і класики (Іл.3). Жакет вільного силуету з відкладним коміром на трьох гудзиках і звужені донизу скорочені брюки у поєднанні із літнім взуттям на платформі несуть дух молодіжної моди. Яскраві принти з декоративними елементами в симетричному розташуванні проявляються у блузі з коміром, яка цілком гармонійно доповнює цей комплект. У моделі на Іл.4 навантаження етнічної складової несе сама тканина костюма-двійки з жакетом вільного облягання з англійським коміром

на одному гудзику і звуженими брюками. Доповнює комплект блуза білого кольору.

3

4

Іл.3, 4 Моделі колекції весна /літо 2013 «Urban Mosaic» Л. Пустовіт, Київ

На тижні моди у Мілані 2012 р. бренд Etro представив чоловічу весняно-літню колекцію з індійськими мотивами [9]. Костюми-двійки, смокінги традиційного крою поєднуються із яскравими подовженими сорочками. На Іл.5 костюм не зберігає характерну стриману кольорову гаму – він поєднується з одним з кольорів сорочки. На Іл.6 у самому костюмі зберігається класичний крій, образ доповнюється подовженою сорочкою із вузьким коміром-стійкою і акцентується довгою хусткою з візерунком «пейслі». Взуття – напівброги, лофери, сандалі. Образи доповнені не лише хустками, а й тюрбанами, об’ємними сумками. Основними відтінками є фіолетовий, помаранчевий, синій, білий, червоний, хакі, сірий, блакитний, теракотовий та їх поєднання. У якості принтів використані пейсліські візерунки і смужка.

5

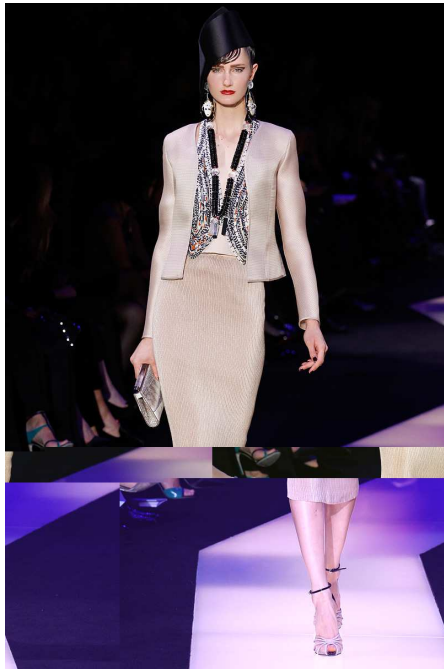

6

Іл.5, 6 Моделі з колекції весна /літо 2012 модного будинку Etro, Мілан

У своєрідній інтерпретації Д. Армані колекція весна / літо-2013, представлена у Парижі, за його ж висловлюванням є «казкою мандрівника, розповіддю про зустріч між Сходом і Заходом» [7, 8]. Джерело натхнення не прочитується відносно окремо взятої країни, унікальне бачення сходу показано саме як його зв'язок із Заходом, зіткнення, взаємопроникнення культур у сучасному світі. Головними етнічними мотивами у колекції є принти і прикраси. На Іл. 7 бачимо колоритну гру яскравої деталі у формі пол жилету, що органічно з'єднуються навколо шиї, а також яскравого намиста із однотонними поверхнями костюма світлого бежевого кольору. Лінії крою м'які, пластичні. Незмінними доповненнями образів є екстравагантні головні убори і клатчі. Етнічні мотиви, виражені у матеріалах і принтах, реформовані у складну геометрію і масштабовані у такий спосіб, щоб ідеально слідувати лініям тіла. Вони поєднуються у колекції із звичними класичними силуетами і формами Армані (Іл. 8), у них проглядається імітація татуювань або наскальних розписів у відтінках шоколадного, сірого, рубінового, зеленого і різноманітних поєднаннях цих кольорів. Через усю колекцію проходить оригінальна гра декоративної деталі у формі стародавнього свитку – то

загорнута у тканину, то розташована у розрізах суконь, то у вигляді відкритої деталі.

7

8

Іл. 7, 8. Моделі з колекції весна /літо 2013 Д.Армані, Париж

Отже, проаналізувавши досвід українських і європейських дизайнерів щодо поєднання класичного стилю з етнічними мотивами, можна стверджувати, що серед численної кількості модних напрямів звернення до етнічних традицій різноманітних культур посідає самостійне значне місце. Цей напрям розвивався шляхом переосмислення народних традицій, поглиблення асоціативного сприйняття, а не прямих запозичень.

Спираючись на представлений матеріал, можемо виокремити низку характерних прийомів, завдяки яким це складне сполучення стає гармонійним цілісним образом:

- 1) поєднання верхніх елементів костюма (піджак-брюки у чоловічому варіанті, жакет-спідниця, жакет-брюки у жіночому) із нижнім елементом (сорочкою, блузою), що безпосередньо втілює етно-мотив засобами вишивки, принтів та іншими видами декоративної орнаменталістики. При цьому крій верхніх елементів може лишатися як незмінним, так і змінюватися відповідно до задуманого образу (скорочення, розширення,

звуження, видовження, зміна і варіювання форми деталей (коміру, лацканів, клапанів, тощо);

2) використання етнічних мотивів безпосередньо для основної тканини верхніх елементів засобами принту, вишивки; у такому випадку для нижнього елемента доцільно обирати однотонні кольори, світлі відтінки або однотонні кольори-компаньйони;

3) поєднання крою традиційних форм костюма і національного вбрання, тобто сполучення конструктивних особливостей одягу;

4) доповнення класичного костюма аксесуарами з етно-мотивами (хустка, шарф, прикраси для волосся, сумка, клатч).

У цілому, як ми побачили на прикладі представлених робіт видатних майстрів, образна система поєднання цих двох напрямів у моді передбачає особливу зваженість і обережність, дозованість етно-складових, яка у першу чергу диктується ustalеними межами класичного стилю. Універсальність класичного костюма і різноманіття у використанні етно-мотивів посилюють індивідуалізацію образів.

Таким чином образ, створений на основі поєднання класичних форм і етнічних мотивів, що актуалізуються з потреби вираження культурної ідентичності, приймає на себе символічно-знакову функцію, полегшує процеси адаптації культур у світі, закріплюючи тезу про те, що вираження етнічної приналежності, прояв національних мотивів у костюмі можливий через будь-які стилі.

Список використаних джерел

1. История моды с XVIII по XX век: коллекция института костюма г.Киото, Япония/ Ред. А.Фукай, М.Ивагами. – Италия – Россия: Taschen, 2007. – 737с.
2. Косміна О.Ю. Традиційне вбрання українців. Том I: Лісостеп / Косміна О.Ю. – К.: Балтія-Друк, 2008. – 160с.

3. Пикарди Ж. Сосо Chanel: легенда и жизнь / Пикарди Ж. (пер. с англ. Ю.Л. Плискиной). – М.: Слово, 2011. – 344с.
4. Пуаре П. Одевая эпоху/ Пуаре П. (пер. с фр. Н.Ф.Кулиш). – М.: Этерна, 2011. – 416с.
5. Штрай А. Воронин / А. Штрай. – К.: Этнос, 2011. – 264с.
6. Мельник М.Т. Використання елементів традиційного українського костюма при створенні фешн-колекцій/ Мельник М.Т. [Електронний ресурс] – Режим доступу до сайту:
http://mtmfashion.blogspot.com/2012/08/blog-post_21.html
7. Armani Privé Haute Couture Spring /Summer 2013 / [Електронний ресурс] – Режим доступу до сайту: – <http://fashionshow-w.blogspot.com/2013/01/armani-privé-haute-couture-spring.html>
8. Couture Fashion Week: A Traveller's Tale For Armani Prive's Spring 2013 Collection [Електронний ресурс] – Режим доступу до сайту: – <http://www.graziadaily.co.uk/fashion/news/couture-fashion-week--susannah-frankels-report-on-armani-privés-spring-2013-collection>
9. Etro-springsummer-2013 / [Електронний ресурс] – Режим доступу до сайту: – <http://www.thefashionisto.com/etro-springsummer-2013-milan-fashion-week>
10. Poustovit-ss-2013/ [Електронний ресурс] – Режим доступу до сайту: – <http://fashionweek.ua/ru/gallery/poustovit-ss-2013-371>